

človeka proti človeku opere kri... Potem je človek kot očiščen... Nikar ne taji, da nisi bestija! Samo bestija s predsodki. Strahopetna... Ko boš videl bajonet pred seboj, čutil pritisk od zadaj — a? — — — Ne? Ne? Če imaš izbirati med dvema smrtima, ali ni bolje, da izbereš junaško mesto pasje? A?»

Skoraj izzivalno se je režal in nesramno. Postal je glasen. Smehljal se je skozi obrvi in gledal na venomer zročega tovariša, s kratkimi, mrzličnimi gestami, ki so se odzivale notranjosti.

»Saj ni treba, da delaš ravno iz veselja. Človek je lahko omamljen. Na koncu ne ve, kako da je bajonet krvav...«

»Ah! Ah! Pusti!« Mahnil je z rokama, kot bi hotel nekaj odgnati od sebe, kar se ne da odgnati, in pri tem je zakričal: »Ah! Ah! Pusti!...« Potem se je stisnil še globokeje pod plahto.

Po baraki se je zganilo.

»Kaj je?« Oglašil se je nekdo iz kota.

Brkasti vojak se je dvignil: »Ali ne bo miru?«

»Kaj vpije?«

»Sem mislil, da gori, pa je luč!«

»A?« je zamrmral vojak, ki se še ni zdramil in ni vedel, za kaj gre.

»Nič! Nič! — Zakaj si tako kričal?« Sosed je bil hud.

Anton je tiho sopol in slišal vse nerazločno.

»Luč ugasnite!« — »Mir!«

»A?« se je zopet oglašil iz polspanja vojak, ki ni vedel, za kaj gre.

Anton se je plaho dvignil izpod odeje in upihnil svečo: rdeči stenj je še par trenutkov zažarel. Obsedel je v kotu in ni šel več pod plahto. Poslušal je šumenje vode...

Nekdo je zamrmral v polspanju, par stoka-jočih dihov, šum slame in zopet vse tiho, razen sopenja...

Sosed se je parkrat obrnil, odkašljal, kot bi hotel nekaj reči, in potem molčal.

»Zakaj le šumi reka tako neprestano?« Zamolklo šumenje v sunkih je bilo skozi stene. Tolklo je na ušesa, možgane. Prešlo v žile in v prsi. Skozi celo telo mu je plala reka s svojo neskončnostjo in brezobzirno silo in mrzloto. »Da bi razumel njen jezik!« Grmadila je kamenčke in skale. Ni mogla pogasiti tistega žara v očeh, v zavesti, v srcu in v nedriju. Še bolj je žarelo. Ko se je zgrabil za prsi, je zašumel papir in se zganilo tisto mrzlo, kot kača.

Vse je spalo, utrujeno... Še tisti s krvavimi hlačami... Ta gotovo nima žene! — Pa... kaj jim je smrt! Brez vsake želje in ljubezni! Še z naslado umirajo! — — O, žena!...«

Zgrabil je za srajco... Zlomilo ga je na kup. Jokal je brez solz, tiho, da bi ga nihče ne slišal... »Še reka sme šumeti!« — Stokal je kot človek, ki umira, ki se je že odločil... a ne more s sveta... teže in teže, globokeje, bolj žalostno, zlomljeno — — — — —

Dvignil se je hipoma in obul čevlje. V spodnji obleki se je pritipal do izhoda. Ko je stopil na plano, ga je objel dež in šumenje reke... Bežal je od nje, v noč... Držal je z roko za srajco tisto mrzlo, ko ga gladko pisanje...

Našli so ga v gozdiču nad cesto. Nerodni cerkovnik mu je celo enkrat zvonil. Vojaki so ga pokopali v bližini. Grob so zabrisali s prstjo in rušami in listjem.

BEGUNEC.

»No, no, no,« je miril debel glas okroglega gospoda, ki se je trudil, da bi se udomačil v tesnem kotu, ki je bil zanj navsezadnje le pretesen, preskromen, pretuj, sploh z vsemi tistimi pogreški, ki človeka bolijo, kadar se mora zadovoljiti s čim po sili... »No, no, no.«

Sredi prostora je stal starec, brez las in zob, meglenih oči, upognjen; hotel je nekaj dopovedati s suhima rokama in sploh z vsem telesom, z zadnjim izrazom obraza, kot bi vedel, da je njegov jezik nezmožen, nejasen in lajajoč.

»Kakšna hiša je to? Kje je ,zajec', da si sezujem čevlje? Kje je ,zajec'? Saj še klopi ni in ,zajec' bi moral biti pod klopjo...«

»No, no, no,« je momljalo iz kota.

»Saj Vam sezujem čevlje jaz,« se je ponudila ženska.

»Ti? Ali ,zajec' bi moral vendarle biti... Saj ni treba sezuvati, ampak ,zajec' bi moral vendarle biti... Na stranišču se dila ziblje pod nogami... dila...«

»No, no, no.«

»Kje pa je žebelj, da nanj obesim palico? Kje je žebelj za vrati? Za vrati bi moral biti žebelj.«

»Vaša palica nima kljuka. Tisto s kljuko ste pozabili doma...« se je oglašil nekdo.

»Pozabil? Ali sem imel časa pozabiti? Ampak žebelj bi moral vendarle biti... Žebelj...«

»No, no, no.«

»Žegnana voda... kje pa je žegnana voda? Ali je za vrati? Ali smo Turki? Ali je to hiša? Bog, ali je to hiša?«

Starec se je tresel in njegov glas je bil bolj in bolj žalosten: cel dan je stikal brez miru okrog po prostoru in molčal do tega trenutka.

»In ščurki so tu, pajki, muhe... Vsak trenutek sede kakšna žival za vrat...«

»Ščurkov ni!« je dejal tisti nekdo kakor prvič.

»So! So! Odprite vrata! Eden je zmet pod tečajnikom. Torej so tudi drugi... tudi... In kje je moja postelja?... Ali bom tam na blazini na tleh?...«

»No, no, no.«

»Tiho bodite,« je dejala ženska. »Pripravili Vam bomo klop in 'zajca', zabili žebelj, pritrdili desko, obesili za vrata žegnanček, polovili ščurke, napravili postelj...«

»Ne, ne! Saj me ne razumete! Zakaj ste me pripeljali tu sèm?... Zakaj od doma tu sèm?...«

Približal se je stolu, ustnice so se mu tresle...

»Ker je vojna. Vsi smo morali.«

»Ne, ne! Ne to! Zakaj ste me pripeljali? Peljite me nazaj!...«

»Ni mogoče!«

»Ni mogoče?«

Starec je jokal s čudno skrivljenimi usti, solze so mu polzele čez strnišče razoranih lic. Njegov jok je bil jok otroka, ki je izgubil nekaj lepega.

»No, no, no.«

»Domov, domov!«

Zbrali so se okrog njega in ga tolažili, obetali mu, bodrili ga, dokazovali, opisovali... on pa ni razumel ničesar razen svojega hrepenenja in solz:

»Domov, domov!«

Iz kota pa se je glasil, kot v spremljevanje, resni, debeli glas:

»No, no, no.«

DOMOTOŽJE.

Rdeča streha na gričku se smeje,
tam na ozaraj moj očka seje,
moja misel pri njem se greje:
Za koga boš, očka, sejal?

»Tvoj bratec v zibeli cel dan že kliče:
Kruha! Svoj prstek v usteca vtiče.
Hudo je, če bela pogača ga miče;
— črno ajdo bom zanj sejal.«

Ah, ne zameri... kaj se hoče!
Veš, tvoj sin v tujini se lačen joče,
pa je pozabil — no, kaj se hoče!
se bo že privadil, očka moj! — — —

Rdeča streha na gričku se smeje,
tam na ozaraj moj očka seje,
moja misel pri njem se greje,
ah, tak resen je očka moj — — —

Jože Plot.

PRIČAKOVANJE.

Nebeško obzorje je rdeče
kot purpurna roža —

Pred kočjo
v svetlobi se zlato smejočo,
ki solnce iz dalje jo meče,
ždi žena, vsa blede,

in gleda... gleda...
in čaka na moža...

A ura za uro bije,
za gôre gubi se dan...
Sama... sama...

Janko Samec.

PESEM.

Žolna na drevo —
težek čas na moje srcé:
kaj je s teboj? —

Ah, kaj je z menó!
Nič več nisem zdrav:
suh hrast
sredi zelenih, moč šumečih dobrav.

Joža Lovrenčič.